

Blomster *vennen*

Nr. 3 - 2004 Årgang 27

Pteridophyllum racemosum

Foto: Ragnar Sandbrette

Styre og stell

Formann

Jorun Tharaldsen
Jutulveien 32 A
0853 Oslo
Tlf. 22 23 73 64

Sekretær

Berit Østby
Nestoppen 22
1344 HASLUM
Tlf. 67 58 25 63

Kasserer

Gøril Fjellet
Ve
2337 Tangen
Tlf. 62 58 20 34

Kontonr. 7877 08 28529

Blomstervennen

Redaktør

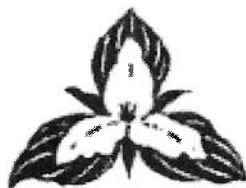
Grethe Li
Trollstigen 4
1472 FJELLHAMAR
Tlf. 67 90 51 34
e-mail: grethli@online.no

Redaksjonsmedarbeidere:

Ståle Sørensen, Kenneth Ingebretsen og
Tommy Tønsberg

Innhold:

Styret, redaksjonen og innhold.....	side 3
Fra formannen.....	side 4
Redaktøren.....	side 5
Flyktige gleder.....	side 6
Et vellykket jubileum.....	side 13
Nettsider om frøspiring.....	side 14
Fem av mine favorittvekster.....	side 15
Kalender.....	side 18

Blomstervennen er kontaktbladet til
Blomstervenners klubb og kommer
ut med fire utgaver i året.

Forsidebildet

Trillium undulatum
Foto: Rolf Berg

Formannen

I skrivende stund går det mot slutten av sommeren, som ikke ble den knallsommeren som enkelte spåmenn lovet, men det er vel helt som normalt. I alle fall har det vært godt grovær, og da varmen kom også her, ble det hett nok. Selv har jeg forsøkt å gjøre en liten innsats som frøsamler i sommer, og det har jo vært interessant. Når en skal forsøke seg på litt mer enn innhøsting av blomkarsefrø, oppdager en at det ikke alltid er så lett å finne akkurat det rette tidspunktet. Du går og venter på at frøene skal bli modne nok, og plutselig er det nesten for sent. En del frø krever spesialbehandling for å spire, og i dag finnes det en del opplysninger om dette også på Internett. Lenker til disse kan du finne på vår hjemmeside (www.blomstervenner.no), som vi håper er på plass innen du leser dette.

Men ikke alle har tilgang til Internett, vi vil derfor i senere nummer av Blomstervennen komme med henvisning til aktuelle bøker om temaet.

Ellers har vi flere medlemmer som sitter inne med enormt mye erfaring og kunnskaper om formering av mange spennende vekster. Hvis det lar seg gjøre, har vi planer om å intervju noen av dem og forsøke å finne gode tips og råd som kan presenteres i Blomstervennen framover.

Jorun Tharaldsen

Husk å samle frø!

Redaktøren

Det er fortsatt litt sommer igjen når dette skrives. For oss som har Norge som vårt sommerland, har klima og værforhold variert gjennom sommerperioden.

Fordelingen av kjølig og varmt vær, av regn og tørke har nok brakt flere enn meg til fortvilelse eller bekymring: Er det noen planter i hagen min som har det vondt? Vi prøver jo å ta vare på vårt eget spesielle område – hagen hjemme.

Mange av oss har også frydet seg over naturens hageanlegg, selv om det ikke har stått menneskelig planlegging bak et vellykket resultat. I nærheten av Kristiansund opplevde jeg store felt med *Sedum anglicum*. Dette er en vakker, lys rosa Sedum, som jeg kjente godt fra før. Massevirkningen var imidlertid helt spesiell. I samme område så jeg tepper med flekkmarihånd (*Orchis maculata*) og med nattfiol (*Platanthera chlorantha*). Møtet med Bjønnekam (*Blechnum spicant*) gjorde også inntrykk. Dette er en vintergrønn bregne, og Ove Arbo Høeg forteller at den har vært brukt som for til dyrene. På et stort skjær på Sørlandet så jeg steinbed med røsslyng, einer og krekling, så vakkert satt sammen at ingen estetiker kunne gjort det vakrere.

Vi har mye å lære av andre plantedyrkere, men enkelte ganger bør vi stoppe opp når landskapet selv har foretatt utvalget! Dette opplever vi vel spesielt der vilkårene er tøffe for plantene, og der selv de lave plantene ikke dekkes av store, grove konkurrenter.

Nå som sommeren er på hell, får vi glede oss over planter som blomstrer sent om sommeren og tidlig på høsten. Her har vi kanskje noe å hente?

Grethe

Flyktige gleder

Av: *Knut Lønø*

«Det er et vemodig øyeblikk når den første blomsten på høstfloksene åpner seg i juli» skrev Vita Sackville-West en gang i sin hagespalte i *The Observer*. Fruen til Sissinghurst Castle likte ikke å se enda en sommer svinne hen og ville helst ikke bli minnet på høsten allerede ved høysommertid.

Heldigvis finnes det planter som ikke blomstrer før vi har avfunnet oss med at det snart er høst. De virker nesten naturstridige, disse lyspunktene i en tid med vemod, tåke og lange netter. Nå gjelder det å leve i nuet, nyte blomstringen med filosofisk sinn og akseptere at høstgledene er flyktige! Allerede i morgen kan de ha druknet under en meter snø...

Her skal jeg nevne noen høstgleder. Jeg begynner med de laveste.

Kinasøte (*Gentiana sino-ornata*)

Denne kinesiske høstblomstreren finnes i mange navnesorter med ulike blåfarger og varierende hardførhet og blomstringstid. Den vokser som et ca. 10 cm høyt teppe av tynne krypende stengler og smale blad, smykket med opp til 60 mm lange blomstertrompeter i blått med stripet, lysere svelg. Etter frostnetter eller snøfall retter de seg opp, børster snø og rim av og er nesten like fine.

Kinasøte er en ideell plante til unge hager som fremdeles har godt med solåpne plasser hvor den vil trives i sur (torvblandet) og jevnt fuktig jord. Kinasøte formeres med frø eller avleggere og stiklinger. Den blomstrer fra september til snø og kulde får overtaket.

Høstkrokus (*Crocus speciosus*) og **tidløs** (*Colchicum*)

Disse knollplantene har blad som kommer om våren og blomster om høsten. Legg knoller av høstkrokus i forkant av busker og under lave stauder, og ta gjerne plenen i bruk. Det krever riktignok årvåkenhet hos den som kjører plenklipperen, for bladene må få vokse i fred en stund om våren, og knoppene må ikke ødelegges om høsten. Men resultatet er verd den ekstra innsatsen. Jeg har høstkrokus sammen med snøkrokus (*Crocus*

tommasinianus) under en bjørk der graset får vokse urørt til midten av juni. Det gir begge krokusartene tid til å utvikle nye knoller med evne til å blomstre.

Høstkrokus er blåfiolett med mørkere årer og ligner mye på de mer kjente vårblomstrende krokusene. Det finnes navnesorter med lysere eller mørkere blåfarge og en svært pen hvit som virker nesten selvlysende mot åpen, mørk jord.

Tidløs må ikke settes i plenen, bladene er alt for store. I stedet kan du plante de store, løkformete knollene under lave stauder og busker der de iøynefallende klumpene av gule, visnende blad ikke vil skjemme for mye utover sommeren.

Mine tidløs er robuste og pålitelige. Først ute er den hvite utgaven av *Colchicum autumnale* som kan blomstre allerede i slutten av august med tallrike, temmelig små blomster. *Colchicum byzantinum* ligner mye, men er noe større og rosa. Prakttidløs (*Colchicum speciosus*) fra Kaukasus blir større og finnes i mange navnesorter. Dessverre har blomstene lett for å velte. 'Water Lily' er en av de bedre sortene, til tross for sitt noe bisarre, flikete utseende. *Colchicum agrippinum* fra Lilleasia er morsom å ha på grunn av de sjakkbrett-rutete blomstene à la *Fritillaria meleagris*. Den er lett å dyrke på en solrik plass.

Scabiosa ochroleuca

Denne lille skabiosaen med kremhvite blomster har vi truffet på øya Thassos helt nord i Egeerhavet. Vi kjente den igjen fra hagen hjemme. Der blomstret den også. I oktober! *Scabiosa ochroleuca* er kanskje ikke helt stueren i velfriserte rabatter, den sår seg selv og har et litt uryddig vesen. Vakrest er den når den kan henge over og støtte seg på andre planter, mener Piet Oudolf og Henk Gerritsen i boken «Drömplantor. Den nya generationens perenner.»

I formen minner blomstene om rødknapp, men de er mindre. De nederste bladene er hele, oppover stenglen er de fjærfliket. Forresten passer mine planter ikke helt til beskrivelsen av *Scabiosa ochroleuca*, de er lavere og har kremhvite blomster, ikke gule. Kanskje er de varieten *webbiana*.

Duehode (*Chelone obliqua*)

Når den ikke er i blomst, er det ikke noe spesielt ved duehode. Likevel har planten sine fortrinn - mørk grønn, opprett og regelmessig vekst, med mot-satte, sagtannede og bredt lansettformete blad. Den vokser utover til en tett

grønn dyne, 60-70 cm høy, og kan være god å ha i en rabatt som en nøytral sone mellom blomstrende stauder.

Det er under blomstringen i september-oktober at duehode virkelig viser hva den er god for. De mørkrosa blomstene i tette aks er ca. 2 cm lange og kan beskrives som en «kryssing mellom revebjelle og løvemunn». Eller kanskje som skilpaddehoder (*chelona* er gresk for skilpadde). Likheten med et duehode synes jeg er vanskelig å se.

En hvit utgave som var mer småvokst enn den rosa, forsvant etter noen år i hagen.

Virginalleddblomst (*Physostegia virginiana*)

Denne stauden minner om en nettere, mer åpen og elegant utgave av duehode. Det finnes flere navnesorter i ulike rosa nyanser og høyder fra 40 cm til en meter. (Den hvite 'Summersnow' blomstrer tidligere og passer ikke i denne sammenhengen.)

Hvis vi vrir unge blomster til siden, blir de stående i den nye stillingen når vi slipper dem.

Derfor navnet «den lydige planten» (Obedient Plant) i engelsktalende land.

Vær oppmerksom på at virginalleddblomst sprer seg raskt med tykke utløpere under bakken. Den må med andre ord holdes i ørene, selv om den aldri så mye kalles den lydige planten.

Kjempenes skål!

Det er morsomt med planter å se opp til! En av dem er den nokså ukjente *Silphium perfoliatum* som blir opp til 250 cm høy og i kraftig jord enda høyere. Den skal være en av de største staudene som finnes. Artsnavnet *perfoliatum* viser til de store motsatte bladene som øverst i planten har vokst sammen rundt stengelen, slik at de danner drammeglass-store begere. Etter regnvær står «glassene» fulle av vann og man kan lure på hvilken funksjon de egentlig har. Nederst på «snapseplanten», som den kalles i Danmark, er bladene grovtannete, ca. 30 cm lange og 15 cm brede med vinget stilk. Den velvoksne stengelen har et kvadratisk tverrsnitt, ca. 20 mm bredt.

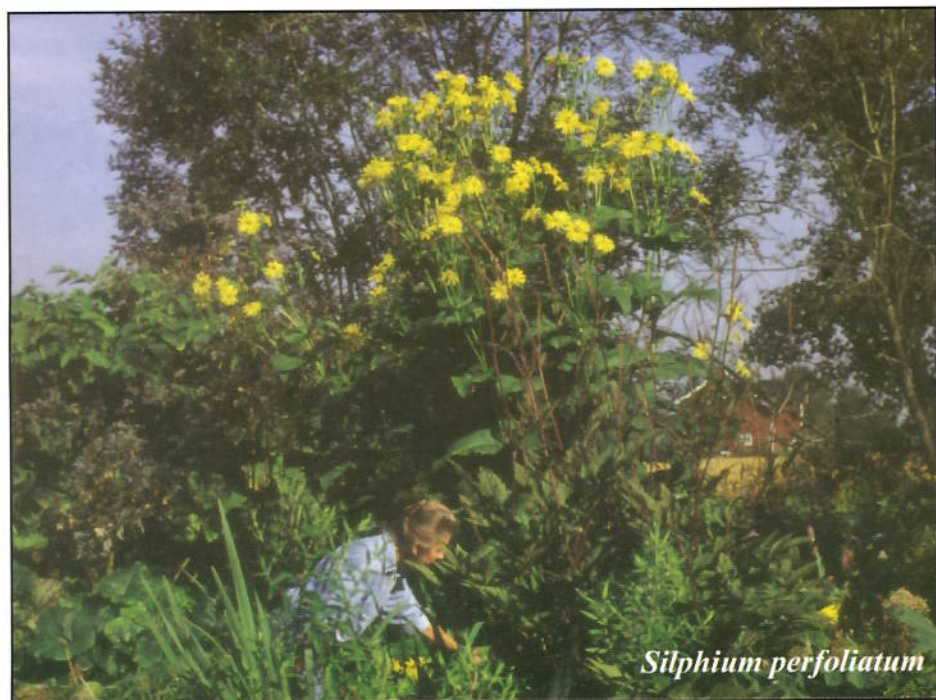
Det kan være lurt å slå noen snorer rundt planten etter hvert som den vokser seg høyere for å hindre at enkelte stengler velter. Gjør de det, vil de vokse videre, men bøye seg loddrett oppover så planten virker bredere.

De gule korgblomstene med mørk skive er små i forhold til resten av planten, ca. 80 mm i diameter. De kommer etter tur i en åpen blomsterstand i toppen av planten.

Silphium perfoliatum kan formeres med frø eller ved deling om våren. Den er en av drømmeplantene til Oudolf/Gerritsen.

Både duehode, virginalleddblomst og *Silphium* stammer fra Nord-Amerika. De liker sol og vil ha næringsrik og jevnt fuktig jord.

Gentiana sino-ornata

Silphium perfoliatum

Berit Østby, Lasse Køgel og Rolf Berg. Foto: Jorun Tharaldsen

Lasse Køgel ledet omvisning i fjellhagen. Foto: Tommy Tønsberg

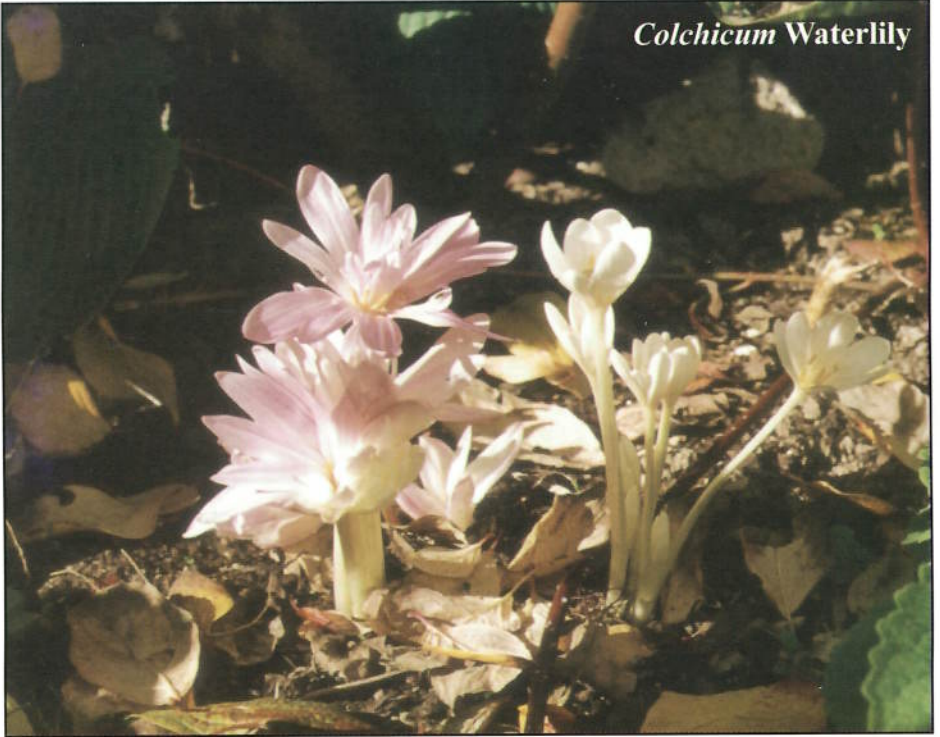

Jorun takker Leif Johansen for besøket i Hedis hage. Foto: Tommy Tonberg

Meconopsis quintuplinervia i Livs hage. Foto: Jorun Tharaldsen

Colchicum Waterlily

Chelone obliqua

Klubbens første 50 år:

Et vellykket jubileum!

Slett ikke alle organisasjoner oppnår å bli 50 år. Blomstervenners Klubb rundet «gullbryllupsalderen» i god form. Klubben er i vekst og trivsel, noe som kom tydelig fram ved feiringen. Det var lagt opp et godt og spennende program for tre dager, og deltakelsen var stor. 142 medlemmer og gjester deltok på de ulike arrangementene. Ekstra hyggelig var det at deltakerne kom fra hele landet. Det gav oss anledning til å bli bedre kjent med medlemmer som vi ikke treffer på medlemsmøter eller på plantebyttmøter.

Pinseaften var knyttet til Botanisk Hage og Hedis hage på Hasle. Lasse Køgel og Rolf Berg presenterte henholdsvis Fjellhagen og Trillium-samlingen. Begge er levende engasjert, og deltakerne var svært fornøyde med kunnskap og inspirasjon.

Hedis hage er fortsatt utrolig vakker og innholdsrik. Leif Johansen har, med hjelp av gode venner, klart å vedlikeholde hageanlegget etter Hedis intensjoner.

Arrangementet første pinsedag var lagt til Olavsgaard i Skedsmo. Landskapsarkitekt Mette Eggen holdt foredrag om stauder gjennom tidene. I tillegg fikk vi en ajourført bokliste over emnet, som utfordrer til fordypning i temaet.

Dag Tjernshagen fordypet seg i vårt forhold til naturen, og hadde en filosofisk vinkling på hvordan vi bruker – og misbruker – naturen rundt oss.

Dagens tredje foredrag ble holdt av Christopher Grey-Wilson. Han tok for seg fjellplanter fra flere verdensdeler, og folk sukket lengselfullt etter å eie noen av de vakre og attraktive plantene.

Underveis var det boksalg der det var nok av fristelser for ivrige blomstervenner.

Om kvelden var det stor festmiddag på hotellet. Gunvor og Jostein Øverås, Inge Adler Bruhn og Grethe Li ble utnevnt til æresmedlemmer av Blomstervenners Klubb, og fikk vakre diplomer med Trillium, som er klubbens emblem.

Sangene var skrevet og omskrevet slik at de var skreddersydd for anledningen.

Annen pinsedag var vi på tur til Geir Moen i Skogsbygda og Liv Aanerud på Spikseth gård.

Geir er i ferd med å bygge opp skredbed og damanlegg. Tomten er på 4 mål, og vi forventer at dette vil bli et helt unikt anlegg når det er fullført.

Livs hage er veletablert og vakker. Den er rommelig og danner flere fine hagerom. Lunsjen ble inntatt her, likeså ble plantesalget gjennomført. Det var nok av fristelser, så mange av oss kom hjem med noe nytt til egen hage.

Takk til styret og arrangementskomiteen for et godt gjennomført opplegg!

G.L.

Noen nettsider om frøspiring.

Seed germination database (bl.a. info fra Morgan & Thompson):

<http://www.backyardgardener.com/tm.html>

Starting from Seed (The backyard Herbalist):

<http://earthnotes.tripod.com/seeds.htm>

Seed Germination Database (Perennials):

<http://tomclothier.hort.net/page02.html>

Saving and starting perennial seeds (The New Perennial Club):

<http://www.perennials.com/seehowto.html?item=11>

Generell link til det meste (inkl. til diverse ad frø):

<http://www.mygarden.me.uk/links.ht>

5 av mine favoritt- vekster

Av: Ragnar Sandbrekke

Da redaktøren for en stund siden spurte om jeg ville skrive litt om dette emnet, svarte jeg ja uten særlig betenkning. Jeg husket nemlig at vi på en del møter i slutten av 70-årene hadde innslag om dette temaet. Det var veldig interessant, og gav meg mange impulser.

Å plukke ut 5 favoritter, er ikke lett. Som regel har man mange, og får virkelig valgets kval. Her kommer imidlertid resultatet:

Fritillaria pallidiflora

Fritillaria tilhører liljefamilien. Pallidiflora betyr «med blek blomst». Løken kom med en import fra Tubergen i 1978. Den kostet 70 kroner, og ble loddet ut på et medlemsmøte. Jeg vant! En så verdifull plante måtte tas vare på, og jeg tok mange runder i hagen for å finne det beste plantestedet. Løken spirte og forøket seg bra.

I 1986 satte jeg inn et kjellervindu, like ved stedet der gruppen stod. Dette var midt i blomstringstiden. Alle løkene ble gravd opp på et tidspunkt som jeg trodde var svært ugunstig. De ble flyttet til en lett skygge med en busk-kaprifol som nabo. Jordsmonnet var tilnærmet det samme, men etter hvert er jorda blitt mer leiret fordi torven forbrukes og «spises» opp. Dreneringen er fortsatt bra.

De siste årene har ikke gruppen forøket seg så godt som før, og det tyder nok på at plasseringen er dårligere. Gruppen består av ca 25 planter – det samme som for 25 år siden. Jeg har imidlertid gitt bort en del løk.

Arten kommer fra den søndre delen av Sibir, der den vokser i høyder opp til 3000 meter. Hos meg blir den 30 – 50 cm høy. Den har 1 til 5 lysgule klokkeformede blomster på hver stengel, har blågrønt bladverk og blomstrer i mai - juni. Den blir aldri dekket hos meg.

All formering har skjedd på voksestedet, sannsynligvis ved frøspredning. Den skal være lett i kultivasjon, og blomstrer tredje året etter frøsåing.

De fleste har vel erfart at *Fritillaria imperialis* ikke er lett med hensyn til gjenblomstring. Dette er ikke noe problem med *F. pallidiflora*, den blomstrer årvisst. Planten kan omplantes i september, og skal ligge 20 – 25 cm dypt over et sandlag. Legg den på siden, så fuktighet ikke samles oppe i løken. Siden den tilhører liljefamilien, må man være oppmerksom på liljebiller. Gå på jakt!

De to neste favorittene har en helt spesiell historie: De er nemlig knyttet til at jeg en eneste gang i livet fikk en glorie rundt hodet.

Så til historien om hvordan dette hendte. Professor Rolf Berg hadde for noen få år siden holdt et foredrag på et medlemsmøte i klubben. Han nevnte da at han hadde sett *Trillium undulatum* i naturen i USA, men at han aldri hadde sett den i noen privat hage.

Året etter ringte jeg til Berg og sa: «Nå tror jeg at jeg har tre *T. undulatum* i blomst.» Noen dager etter kom han. Vi travet oppover i åsen til et rhododendronbed nesten oppe på toppen. Over en liten bakkekam fikk vi se planten i all dens skjønnhet. Da slo Berg hendene sammen og sa: «Det er årets opplevelse. Det er *Trillium undulatum*.» Det var da glorien kom. Det ble tatt bilder av vidunderet fra alle vinkler.

I litteraturen jeg har, er den lite omtalt. I Alpine Garden Society's tidsskrift desember 2001 står det: «A perfect beauty, but nearly impossible to grow.» Den kommer fra østre deler av USA. Den er hvit med en magenta bue (striper), og er den eneste *Trillium* med dette utseendet. God dren og kalkfri jord er viktig. Nedbrutte barnåler er bra rundt rothalsen. Ingen ting varer evig – min plante gikk ut sist vinter.

Favoritt nr. 3 er nesten like spesiell som den forrige:

Da Berg og jeg var på vei ned fra åsen så vi en plante med bregnelignende blad. Da sa Berg: «Hva er det? Den har jeg aldri sett.» «Det er en *Pteridophyllum racemosum*,» sa jeg. Den hadde jeg fått fra Japan. Første gang jeg så planten var på en utstilling i Skottland i 1988. Den ble notert med flere kryss på ønskelisten. Senere så jeg den i Göteborg i –91. Så fikk jeg en planteliste fra Finn Carlsen i Danmark. Han importerte planter fra Japan, og hadde den på listen. Da jeg fikk den, sto den i en liten leirpote med en diameter på 3 cm. Den ble plantet i en torvblokk, der den har holdt til siden. Planten kommer fra skoger i Honsu. Den har bregneblader og klokkelignende hvite blomster.

Det fjerde valget er lettere å få tak i enn de ovennevnte:

Lewisia cotyledon

Dette har vært en favoritt i nærmere 30 år. Min første plante fikk jeg i 1976 fra Harry Damm. Han var med i klubben., og var vel den som virkelig introduserte den i Norge. På Stortorvet var det kø når han kom med sine fantastiske fine planter. De første årene var det en regel at *Lewisia* måtte dekkes med glassplate mot høst- og vinterfukt. Etter hvert som vi fikk erfaring, ble de plantet skrått og dekket godt med grus rundt rothalsen. Kulden var aldri noe problem – 40 – 50 minusgrader gikk greit.

I noen år kjøpte jeg jevnlig planter fra Damm. Etter hvert begynte jeg å så. Dette er en grei formeringsmåte for slekten. Hvis du har plantet dem skrått og dekket med grus, kan de også selvså seg i grusen. Det finnes et utall av hybrider, og fargene kan være røde, rosa, laksrosa, orange, gule og hvite. Rosetten er vintergrønn, og blomstringstiden er lang. *Lewisia* er sterkt å anbefale i en fjellhage. I dag er den lett å få tak i, de fleste planteskoler har den.

Så til den femte og siste i denne omgang:

Chiastophyllum oppositifolium

Tidligere het den Krossmørblad på norsk, men nå bruker vi som våre svenske venner Gullbue. Det er et mer dekkende navn. Planten er eneste art i slekten. Den vokser i Kaukasus i opp til 2000 meters høyde. Den er en sukkulent, og må dyrkes på en tørr, veldrenert plass. Den liker litt kalk og mye sol. Det er en hardfør vekst. Min første Gullbue fikk jeg fra Damm i – 76. Senere har den vært en trofast beboer hos meg.

Dette var altså mitt valg i denne omgang.

Av vekster som var med i semifinalen var disse:

Trær: *Magnolia loebnerii* x *Merrill*

Busker: *Viburnum falcatum*, *Acer palmatum dissectum* *Crimson Queen*

Stauder: *Primula eliator* «*Crescendo*», *Glaucidium palmatum*, *Shortia soldanelloides*

Klatreplanter: *Tropaeolum speciosum*

Kalender

MEDLEMSMØTE

TORSDAG 23. SEPTEMBER KL. 19.30

Forslag til tekst: Magnhild Høie og Hilde Isaksen: «Dyrking i egenproduserte traue» Magnhild Høie og Hilde Isaksen er medlemmer i Staudeklubben i Arendal. De vil dele sin mangeårige erfaring med lagning av og dyrking i traue.

MEDLEMSMØTE

TORSDAG 28.10 KL 19.30

Magnar Aspaker fra Harstad holder foredrag om alpine planter. Han kommer også inn på emnet såing av stauder.

Han har en flott hjemmeside www.magnar.aspaker.no, som er vel verdt et besøk.

MØTESTED: Husmorhuset, Fagerborggaten 14.

Biblioteket er åpent fra kl. 18.30.

ÅRSMØTE

i Blomstervenners Klubb

holdes torsdag 25. november.

Saker som ønskes tatt opp, må meldes til styret senest 14 dager i forveien.

Møteprogram, årsberetning og regnskap kommer i neste nummer av Blomstervennen.

Chiastophyllum oppositifolium

Fritillaria pallidiflora

Alle foto: Ragnar Sandbrekke

Planteportrettet

Corydalis solida ssp. *incisa*

Foto: Kenneth Ingebretsen

Blant de mange lerkesporene er vel *Corydalis solida*, vanligvis kalt Hagelerkespore på norsk, den vanligste i våre hager. Den finnes i en rekke underarter og navneformer. Underarten *incisa* har blomster som varierer fra rent hvite til klar lilla. Selv om plantene ikke blir mer enn ca 30 cm høye, lyser de elegante blomstene på lang avstand. Etter blomstring og frøsetting visner plantene raskt ned og forsvinner. De trives både i sol og halvskygge, i jord som ikke tørker helt ut om sommeren. Hos meg har knollene vært langsomme til å dele seg, men til gjengjeld dukker det opp frøplanter rundt morplantene.